

University of Groningen

Het rechtskarakter van het beslagrecht. Een analyse van een procesrechtelijk begrip aan de hand van een vergelijking met rechtsfiguren uit het burgerlijk recht, in het bijzonder met de zakelijke zekerheidsrechten, en met het faillissement.

Kwaak, Dick Johan van der

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1990

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Kwaak, D. J. V. D. (1990). Het rechtskarakter van het beslagrecht. Een analyse van een procesrechtelijk begrip aan de hand van een vergelijking met rechtsfiguren uit het burgerlijk recht, in het bijzonder met de zakelijke zekerheidsrechten, en met het faillissement. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

niet alleen in het burger-
r daar onder omstandig-
en onrechtmatige daad.
in het burgerlijk proces-
ogensrecht en vertegen-
iet in het burgerlijk pro-
ulus-principe en (eigen-
oegd: zaaksgevolg, prio-
an ook zijn: ons privaats-

Samenvatting

Wat is het rechtskarakter van het beslagrecht? Die probleemstelling is relevant omdat in de literatuur een neiging bestaat om het beslagrecht zowel op het niveau van de begripsvorming als bij de beantwoording van concrete rechtsvragen niet zozeer als rechtsfiguur sui generis te beschouwen maar veeleer over één kam te scheren met begrippen en regels uit het burgerlijk recht. Daarmee wordt het eigen karakter van het beslagrecht miskend. Die miskennen heeft te maken met de wijze waarop het burgerlijk procesrecht hier te lande wordt benaderd. Gewoonlijk wordt de onderlinge verhouding tussen burgerlijk recht en burgerlijk procesrecht gekenschetst als materieel versus formeel privaatrecht. De onderkenning van het zgn. actiënrecht maakt evenwel duidelijk, dat ook het burgerlijk procesrecht primair bestaat uit materieel recht, materieel burgerlijk procesrecht. Dat is ander materieel recht dan materieel burgerlijk recht, omdat het burgerlijk procesrecht een eigen aard en functie heeft; niet het onderscheid materieel versus formeel recht, maar een verschil in de aard van de geregelde rechtsbetrekking bepaalt het onderscheid tussen burgerlijk recht en burgerlijk procesrecht. Dat impliceert onder meer dat het burgerlijk procesrecht niet kan worden gevat in aan het burgerlijk recht ontleende regels en begrippen maar zijn eigen begrippen, en vooral eigen regels, kent. Dat zijn de uitgangspunten die in het onderhavige betoog aan de beantwoording van de probleemstelling ten grondslag liggen (hoofdstuk I).

Een blik in het verleden vormt de aanzet voor beantwoording van de vraag, wat het rechtskarakter van het beslagrecht is. Het heeft er veel van weg dat executoriaal en conservatoir beslag een geheel verschillende oorsprong hebben, en dat tussen het (oudere) executoriale beslag en het pandbegrip lange tijd een nogal nauwe band heeft bestaan. In de loop der tijd lijkt dat executoriale beslag te zijn beïnvloed door de opkomst van het conservatoire beslag en meer en meer van dat pandbegrip te zijn losgeraakt, en zijn executoriaal en conservatoir beslag naar elkaar toegegroeid. Aldus heeft het beslagrecht zich tot rechtsfiguur sui generis ontwikkeld, een ontwikkeling die zijn voltooiing vond tijdens de codificatie. Daarmee was de eenwording van het hedendaagse beslagrecht een feit (hoofdstuk II).

Drie karaktertrekken, waarmee het kenmerkende in de regels van ons beslagrecht kan worden samengevat, passeren vervolgens de revue. De eerste, algemene karaktertrek van het beslagrecht is uiteraard het procesrechtelijke karakter ervan. Uitgangspunt bij analyse van het beslagrecht moet het recht tot beslaglegging zijn. Dat is een bevoegdheid met een eigen, procesrechtelijk doel en daarom een procesrechtelijk begrip. Omdat dat procesrechtelijke doel uiteraard ook zijn weerslag heeft op de inhoud en grenzen van de bevoegdheid, is het aangewezen om een analyse van dat begrip te beginnen met een bespreking van dat doel. Daarbij blijkt een differentiatie tussen recht van beslag en zakelijk zekerheidsrecht onvermijdelijk. Het onderscheid tussen de begrippen reële en parate executie wijst daarbij de weg. Een overeenkomst tussen recht van beslag en zakelijk zekerheidsrecht is, dat beide figuren strekken tot zekerheid; een

verschil, dat het eerste een vorm van genomen, het tweede een vorm van gegeven zekerheid betreft. In het eerste geval is sprake van zekerheid met het oog op reële executie en vindt verhaalsuitoefening via dwang plaats, terwijl het in het tweede om zekerheid met het oog op parate executie gaat en verhaalsuitoefening op basis van vrijwilligheid plaatsvindt. Tegen die opvatting bestaan diverse tegenwerpingen. Die kunnen echter, bij nadere beschouwing, geen van alle overtuigen. De implicaties, die het gekozen uitgangspunt heeft voor de beantwoording van concrete rechtsvragen, worden met behulp van een drietal voorbeelden geschetst: aan de hand van art. 2014 BW, en aan de hand van de vraag of de executant rechtverkrijgende of vertegenwoordiger van de geëxecuteerde is. Telkens is daarbij van groot belang om vast te stellen, met wat voor leerstuk of begrip we eigenlijk te maken hebben (hoofdstuk III).

Vervolgens passeren drie aspecten van de inhoud van de bevoegdheid tot beslaglegging de revue: de bevoegdheid naar mogelijkheid tot cumulatie, die naar object en die naar omvang en object-keuze. Naast de hoofdregels worden de bij het derdenbeslag geldende afwijkingen besproken, terwijl tevens wordt gezien of daarvoor – naar geldend en komend recht – een legitimering is te vinden. Daarbij wordt telkens gedemonstreerd, hoe het procesrechtelijke karakter van het beslagrecht ook hier doorwerkt. Aan de hand daarvan wordt onder meer verklaard waarom met betrekking tot toekomstige goederen tussen enerzijds het beslag en anderzijds de cessie, overdracht en verpanding dient te worden gedifferentieerd, en wordt voorts uiteengezet waarom het leerstuk misbruik van recht in het burgerlijk proces- c.q. beslagrecht anders moet worden toegepast dan in het burgerlijk recht (hoofdstuk IV).

Daarna volgt een bespreking van de grenzen die het recht tot beslaglegging kent. Nadat in het algemeen het onderscheid tussen misbruik van recht en onrechtmatige daad is geschetst, wordt gezien hoe het misbruik van beslagrecht en de onrechtmatige daad zich tot elkaar verhouden. Met name wordt daarbij aandacht besteed aan de vraag of en, zo ja, wanneer met het misbruik de schadeplichtigheid van de beslaglegger vaststaat. Tenslotte wordt betoogd dat ook het leerstuk van de onrechtmatige daad, net als het misbruik van recht, in het burgerlijk proces- c.q. beslagrecht anders moet worden toegepast dan in het burgerlijk recht. Die andere toepassing komt er in beide gevallen op neer dat naarmate de bevoegdheid minder zeker is er eerder sprake is van misbruik resp. schadeplichtigheid, en vice versa (hoofdstuk V).

Twee specifieke karakters trekken zijn vervolgens aan de orde: het bewarende en individualistische karakter van het beslagrecht. Het procesrechtelijke doel van de bevoegdheid concretiseert zich in het aan uitoefening daarvan verbonden procesrechtelijke rechtsgevolg: een relatieve nietigheid van bepaalde na beslag verrichte rechtshandelingen met betrekking tot het beslagene. Dat rechtsgevolg kan met begrippen uit het burgerlijk recht, zoals bijvoorbeeld met de begrippen zaaksgevolg en prioriteit, niet op adequate wijze worden weergegeven. Daarom is het beter om te stellen, dat het beslagrecht een bewarend karakter heeft. Meerdere vragen dienen zich in dit verband aan: wat moet bijv. onder nietigheid worden verstaan, en wat houdt de relativiteit van die nietigheid in? Bij een bespreking van de ook hier optredende afwijking in geval van derdenbeslag wordt gezien of die regel wel te rechtvaardigen is. Daarbij komt onder meer de vraag aan de orde of in geval van cumulatie van (derden)beslagen een gemeenschap tussen de gezamenlijke executanten ontstaat. Na te hebben onderzocht, wat het komend recht ons op dit punt te bieden heeft, wordt geconcludeerd dat de Hoge

Raad in dit opzicht niet de

Zijn de rechtsgevolgen v
wordt wel beweerd. Die be
sementsrecht bestaat welisv
tische karakter van het besl
beslagrecht in het algemeer
op te gaan. De afwijkende r
volg dat het derdenbeslag r
lijkenis vertoont met die va
praktijk faillissementen. Da
ring ten goede te brengen, c
beslag en bij voorbaat gecec
juist bij het derdenbeslag zo
materiële burgerlijk proces

Conclusies vormen het s

en vorm van gegeven ze-
met het oog op reële exe-
het in het tweede om ze-
efening op basis van vrij-
egenwerpingen. Die kun-
n. De implicaties, die het
crete rechtsvragen, wor-
hand van art. 2014 BW,
de of vertegenwoordiger
g om vast te stellen, met
oofdstuk III).

evoeegdheid tot beslagleg-
tie, die naar object en die
n de bij het derdenbeslag
n of daarvoor – naar gel-
ij wordt telkens gedemon-
ook hier doorwerkt. Aan
trekking tot toekomstige
verdracht en verpanding
zet waarom het leerstuk
anders moet worden toe-

t tot beslaglegging kent.
recht en onrechtmatige
recht en de onrechtmatige
recht besteed aan de vraag
van de beslaglegger vast-
rechtmatige daad, net als
recht anders moet worden
komt er in beide gevallen
er sprake is van misbruik

de: het bewarende en in-
htelijke doel van de be-
verbonden procesrechte-
slag verrichte rechtshan-
an met begrippen uit het
volg en prioriteit, niet op
te stellen, dat het beslag-
zich in dit verband aan:
dt de relativiteit van die
e afwijking in geval van
is. Daarbij komt onder
derden)beslagen een ge-
te hebben onderzocht,
concludeerd dat de Hoge

Raad in dit opzicht niet de meest aangewezen weg bewandelt (hoofdstuk VI).

Zijn de rechtsgevolgen van het bijzondere beslag en het faillissement dezelfde? Het wordt wel beweerd. Die bewering is onjuist. Ook tussen het beslagrecht en het faillissementsrecht bestaat weliswaar overeenkomst, maar tevens verschil. Het individualistische karakter van het beslagrecht is voor dat laatste verantwoordelijk. Wat voor het beslagrecht in het algemeen geldt, hoeft echter niet voor elk der bijzondere beslagen op te gaan. De afwijkende regels die zich bij het derdenbeslag voordoen hebben tot gevolg dat het derdenbeslag naar geldend recht een werking verkrijgt die een sterke gelijkenis vertoont met die van het faillissement; bovendien bevorderen die regels in de praktijk faillissementen. Dat is ongewenst. Het komend recht lijkt daarin een verandering ten goede te brengen, op één uitzondering na: de voorgestelde regel voor derdenbeslag en bij voorbaat gecedeerde of stil verpande vorderingen. Rest de vraag, waarom juist bij het derdenbeslag zo'n afwijkend 'systeem' is ontstaan. De miskennis van het materiële burgerlijk procesrecht lijkt daarvoor verantwoordelijk (hoofdstuk VII).

Conclusies vormen het slot van het betoog (hoofdstuk VIII).